

Tisztelt Elnök Úr, Elnök Asszony!

Szeretettel köszöntök a magyar Országgyűlés nevében minden résztvevőt, a „Lengyelország-Magyarország: Történelem és Emlékezet” címmel megrendezett emlékülésen. Külön is üdvözlöm azt az alkalomhoz illő, de egyébként a mai rendezvénytől is függetlenül is kiváló együttműködést, amely a kommunista múlt feltárásában példamutató lengyel Nemzeti Emlékezet Intézete és a négy évvel ezelőtt megalakult magyar Nemzeti Emlékezet Bizottsága között az elmúlt években létrejött. Széchenyitől tudjuk, hogy „múlton nyugszik a jelen, s azon a jövő” és tudjuk, hogy a lengyel és a magyar nemzet múltjában oly sok közös vonás, közös szenvedés és párhuzamos életút lelhető fel, mely önmagában is megerősíti és tartóssá teszi a jelenben fennálló szövetségünket.

A demokráciát leginkább megszolgált, a szabadságért legtöbbet szenvedett két európai nemzetnek a kommunista diktatúra időszakának feltárásáért, megörökítéséért és megismertetéséért felelős alkotmányos intézményeinek együttműködésében megtartott rendezvény azonban nem csak Magyarország és Lengyelország számára fontos. Közös múltunk örökségének felmutatása akár a sajátjainkhoz képest csekélyebb történelmi távlattal rendelkező világhatalmak különösen beszűkült horizontú egykor volt vezetőinek is lehetőséget ad arra, hogy egyértelművé váljon, hogy a II. világháború után kommunista rabságra ítélt nemzetek milyen bátorsággal milyen történelmi szolidaritást mutatva milyen sokat tettek azért, hogy a reménytelenség, a hazugság és az erőszak uralma alatt is kiálljanak a szabadságért. Mi úgy gondoljuk, hogy a szabadság megunhatatlan. Közös történelmi múltunk alapján számunkra – lengyelek és magyarok számára – különösen is az.

A poznani felkelés a 60. évfordulójára emlékezünk, mely az 1956-os magyar forradalom és szabadságharc szikráját jelentette. A meghallgattatás hiányában Poznan fontosabb középületeit elfoglaló, normális munkafeltételeket és a munkásokat is megillető emberi méltóság biztosítását követelő felkeléssel szemben a lengyel kommunista hatalom a hadsereget vetette be. A demonstrációra reagálva az országos tiltakozási hullám megelőzése érdekében a kommunisták Gomulka személyében új embert választottak a párt élére. A szintén kommunista – 14 évvel később már a munkásokba lövető – Gomulka ekkor még a kommunista birodalmon belüli, de önálló lengyel út mellett tört lándzsát, és ezt az akaratát még Hruscsov 1956. októberi látogatása idején és ellenére is érvényre tudta juttatni.

A fővárosi és vidéki ifjúság Budapesten a lengyelországi események hatására döntött úgy, hogy a budai Bem-szobornál szervez szimpátia-tüntetést – kapcsolódva a lengyel barátainknál történt eseményekhez. Nehéz lenne szebb példával kifejezni az országaink közötti kapcsolat jelentőségét, minthogy a XX. század legnagyobb magyar történelmi tettét, az 1956-os forradalmat, a Lengyelország iránti szolidaritás ihlette.

Ahogy nehéz meghatottság nélkül megemlékezni e szolidaritásnak a lengyel nemzet részéről a magyar nemzet irányába néhány nappal később megtapasztalt megnyilatkozásairól. Nagyon sok magyar forradalmárt a szó legszorosabb értelmében lengyel vér tartott életben, miután az október 23-i magyar forradalom kitörésének, majd a Kossuth téri sortűznek a hírére – a hat évtizeddel ezelőtt még három órán át tartó véradás nehézségei ellenére – lengyelek tízezrei siettek vért adni a magyar forradalmárok megsegítésére. A

lengyel személyes áldozatvállalást ugyancsak jól szemlélteti, hogy lengyel bajtársaink a magyar forradalom napjaiban megkezdett adománygyűjtés során három hét alatt több, mint 21 millió zlotyit gyűjtöttek össze akkor, amikor a kommunizmus időszakában a lengyel átlagbér kevesebb volt ezer zlotyinál.

Lengyelország és Magyarország azért is kényes a szabadság iránti elkötelezettségének illetéktelen megkérdőjelezésére, mert az én korosztályom előtt generációk nőttek fel úgy, hogy vágytak a szabadságra, tettek – sőt áldozatot vállaltak – érte, sokan mégsem élvezhették életük egyetlen pillanatában sem.

Nálunk jobban senki nem tudja, hogy a diktatúra hazugság, rabság és erőszak visszataszító egyvelege. Azt is tudjuk, hogy hazugságban rosszabb élni, mint rabságban, mert rabságban az ember legalább belül szabad maradhat, hazugságban azonban a belső szabadságot is elveszti. A rabság nem teszi lehetetlenné az igazság felismerését, a hazugság viszont olyannyira, hogy még a rabság tagadását is megengedi. Éppen ezért a hazugság a rabságot önkéntessé teszi, ahol az erőszak létező, de immáron felesleges biztosítékká válik. Magyarország és Lengyelország polgárainak többsége a kommunista diktatúra évtizedeiben elszenvedni volt kénytelen a rabságot, de nem volt hajlandó elfogadni a hazugságot. Ezért volt szükség erőszakra, a szabadságküzdelmek leverésére, szükségállapot kihirdetésére, ellenzékiek meggyilkolására, az egyházak sanyargatására és a szovjet katonák ideiglenesnek hazudott, de állandósult állomásoztatására országunkban.

Ezért kellett vállalni a mártíriumot Brenner Jánosnak és Jerzy Popielusznak, Brusznai Árpádnak és a Wujek bánya bányászainak, a poznani munkásmozgalom tagjainak és az '56-os forradalom áldozatainak.

Az életáldozat mindig nehezen érthető, szinte felfoghatatlan, hiszen a földi élet minden, amit - a hit ajándéka nélkül - látni és felfogni vagyunk képesek. Ami azon túl van - meggyőződés szerint - a vég vagy a végtelenség. Miért vállalták mégis 1956 hősei - közülük sokan tudatosan is - a biztos halált? Miért álltak teljes testükkel a szovjet tankok ágyúcsövének torkolatához? Miért nem kértek kegyelmet? Miért nem remegtek meg a forradalom melletti kiállításukban a bitófa árnyékában sem? Miért voltak képesek még úgy és akkor is igent mondani a vérbefojtott forradalomra, hogy ezzel tudatosan mondtak nemet a saját életükre? Hősiességüknek miként lehetett része az esélylatolgatás nélküli feltétlen kiállítás még akkor is, amikor a többszörös túlerővel szemben biztos volt a vereség, sőt sokszor a halál is?

E hősiességnek a hősöket évszázadokkal túlélő példája, a lengyel és magyar 56-osok tanúságtétele bizonyítja, hogy a küzdelem értelme nemcsak a győzelem lehet. Aki kitartott nem azért tartott ki, mert reménye volt, hanem mert igaza. Az emberek ugyanis nem az elért eredmény, hanem a véghezvitt tetteik által válnak hőssé.

Az eredmény a történelemnek, az emberiség létének a végezetéig mindig megváltozhat; a ma vesztese a holnap győztese lehetnek, rossz jóra fordulhat, a rab nép szabaddá válhat, a reménytelenséget felválthatja a remény, az igazság végső győzelmével öröknek hitt hazugságok is lelepleződhetnek. De az emberi kiállítás, a példaadás, azaz hősiesség velünk marad örökre.

Ahogy a hazához való hűség is megmarad. Földi világunk sokszor nem igazságos, ezért a hazához való hűség a hazát tartja meg és nem azt, aki hű hozzá. 1956-ban a hazához való hűség harcban elesett hősokeket, kivégzetteket, bebörtönzötteket és megnyomorítottakat szült. A magyar állam a forradalom után a hazához való hűségért fizikai megsemmisítéssel fizetett. Az állam azonban földi hatalom, a haza viszont "a magasban van" - ahogy Illyés Gyula találóan megfogalmazta. Ezért a nemzet közös emlékezetének örökké részesei maradnak mindazok, akiknek lelke a hazáért szállt az égbe. Példájukkal, áldozatukkal, keresztútjukkal ők jelenítik meg a mindazt, amely a föld egy - határokkal körbezárt - területét a hazánkká teszi és bennük testesül meg mindaz, amely határookra való tekintet nélkül büszke és baráti európai nemzeté formál bennünket; lengyeleket és magyarokat.

Ahogy magunkban sem temethetjük el örökre az igazságot, úgy a hősoke földi maradványainak jeltelen sírokba zárása is hiábavaló volt. Mártíriumuk által emlékek önálló életre kelt. A haza iránt mindent feláldozni kész szeretetük a nemzetben is nem múló szeretet és tiszteletet ébreszt irántuk. Ahogy a legőszintébb szeretet képes arra, hogy velünk legyenek azok is, akik nincsenek mellettünk, úgy élnek ma is és úgy fognak örökké élni 1956 egymással korlátlan szolidaritást vállaló lengyel és magyar hősoke a dicső múltat emlékező nemzeti közösségeink szívében.